

Мотиви на медицинските сестри за работа в областта на педиатричните грижи

Анна Георгиева

Nursing's motives for work in pediatric care

Anna Georgieva

Резюме: Целта на настоящото проучване е да се изследват мотивите на медицинските сестри за работа в областта на педиатричните грижи. Приложени са анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 70 медицински сестри, работещи в детски отделения на Многопрофилни болници за активно лечение, Детски ясли и Индивидуални практики за първична медицинска помощ в гр. Варна, в периода ноември 2017 – август 2018 година. Резултатите доказват, че изборът на кариера в областта на педиатричното сестринство за значителна част от респондентите е обмислен и целенасочен. Мнозинството от медицинските сестри потвърждават, че ако имаха възможност за повторен избор, отново биха се насочили към работата в сферата на педиатричните грижи, водени от любов към децата и убеденост, че това е призвание. Водещите фактори, които ги мотивират да продължат да полагат грижи за децата, са естеството на работата и благоприятната работна среда.

Ключови думи: деца, медицински сестри, мотивация, педиатрични грижи

Abstract: The purpose of this study is to investigate the motives of the nurses for career choices in pediatric care. An analysis of literary sources, a documentary method and a questionnaire are attached. The opinion of 70 nurses working in children's departments of Multiprofile Active Care Hospitals, Crèches and Individual Practices for Primary Care in Varna in the period November 2017 - August 2018 was studied. The results prove that the selection of careers in the field of pediatric nursing for a significant part of the respondents is considerable and purposeful. The majority of the nurses confirm that if they had the opportunity to repeat their choice, they would once again turn to work in the field of pediatric care, driven by love for children and the belief that this is vocation. Leading factors that motivate them to continue to care for the children are the nature of the work and the favorable working environment.

Key words: children, nurses, motivation, pediatric care

Въведение

Детското здраве е сред приоритетите на съвременните здравеопазни системи. България продължава да е на едно от първите места по детска смъртност в ЕС, въпреки устойчивата тенденция на намаление [4]. За справяне с това предизвикателство е необходимо ефективно управление на детското здраве, изискващо специфични мерки, интегриран подход, многосекторно партньорство и сътрудничество и участието на различни специалисти [1, 4, 5, 6]. Сред тях, ключова роля имат медицинските сестри [2]. Същевременно набирането и задържането на медицинските сестри, в това число и на медицински сестри, работещи в областта на педиатрията е сериозен проблем, пред който са изправени не само нашата, а и здравеопазните системи в световен мащаб [2, 3, 9, 10]. За справянето с него и осигуряването на качествени здравни грижи, според редица автори, е важно познаване мотивите на медицинските специалисти да работят в областта на сестринството и в частност на педиатричното сестринство и как може да бъде поддържана тази мотивация [8, 7, 9, 10, 11].

Цел

Целта на настоящото проучване е да се изследват мотивите на медицинските сестри за работа в областта на педиатричните грижи.

Материал и методи

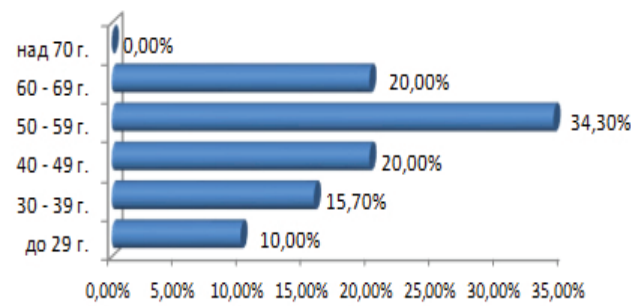
Приложени са анализ на литературни източници, документален и анкетен метод. Изследвано е мнението на 70 медицински сестри, работещи в структури на извънболничната и болничната помощ или общински

структури, в които се осъществяват педиатрични грижи. За постигане на целта и решаване на поставените задачи е приложен собствено разработен инструментариум – анкетна карта за индивидуално анонимно проучване мнението на медицинските сестри по изследвания проблем. Проучени са наши и международни документи и достъпната литература по проблема. Проучването е с репрезентативен характер. При формирането на извадката бе приложен методът на случаен подбор, чрез анкетиране на медицинските сестри, работещи на нечетна дата, през първата смяна на работния ден. За място на проучването бяха избрани детски отделения на МБАЛ „Света Анна – Варна” АД – гр. Варна, УМБАЛ „Света Марина” ЕАД – гр. Варна, Детска ясла № 9 „Детелина“ – гр. Варна, и 10 Индивидуални практики за първична медицинска помощ, осъществяващи дейност на територията на гр. Варна. На медицинските сестри, работещи в посочените структури бяха обяснени целта и методиката на проучването, беше гарантирана анонимността им и беше получено тяхното устно информирано съгласие за провеждане на изследването. Проучването бе проведено в периода ноември 2017 – август 2018 година. Приложен е графичен анализ за онагледяване на наблюдаваните процеси и явления. За изработване на графиките е използван софтуерен пакет Microsoft Office Excel 2013. Данните са обработени с помощта на статистически пакет IBM SPSS Statistics 19.

Резултати и обсъждане

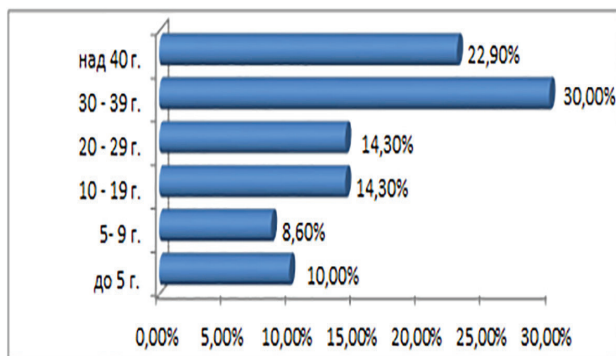
Резултатите отразяват социо-демографската характеристика и мотивацията на медицинските сестри за кариера в областта на педиатричните грижи.

В проучването са обхванати 67,4 % от всички медицински сестри (само жени), работещи в посочените по-горе структури. Преобладават медицинските сестри във възрастовата група 50 – 59 години, следвани от тези на възраст 60 – 69 г. и 40 – 49 г. Средната възраст на анкетираните медицински сестри е 48г. (± 12 г.). Превесът на здравните професионалисти над 50-годишна възраст е в унисон с данните, цитирани от Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи, илюстриращи тревожна тенденция на застаряване на съсловието. От друга страна, докато за България средната възраст на здравните професионалисти е 53г., то в нашето изследване тя е 48г. [2]. Посочената разлика най-вероятно се дължи на факта, че повечето медицински сестри, завършващи Медицински университет – Варна в последните години, остават и започват своята кариера именно в гр. Варна (Фиг.1)

Фигура 1. Разпределение медицинските сестри по възраст

Анкетираните медицинските сестри са със среден трудов стаж 26 години (± 14 г.). Повечето от тях са работили над 30 години. Това предполага задълбочено познаване на сестринската професия във всички нейни аспекти – задължения, права, дейности, роли и функции, както и наличие на мотивация за работа в областта на сестринството и по-конкретно в областта на педиатричните грижи (Фиг.2)

Фигура 2. Трудов стаж на медицинските сестри

Въпросът за образователна степен на медицинските сестри също е разгледан, с оглед проучване на влиянието му върху мотивацията им да работят в областта на педиатричните грижи. Според резултатите от изследването, най-голям дялът на медицинските сестри с полувисше образование (48,60%), следвани от тези с образователно-квалификационна степен (ОКС) Бакалавър по специалността „Медицинска сестра“ (22,90%), ОКС Магистър по „Управление на здравните грижи“ и друга специалност (12,9%), висше - специалист (11,40%), Бакалавър по „Управление на здравните грижи“ и

друга специалност (2,9%). Заслужава внимание фактът, че сред проучваните медицински сестри има такива с ОКС Бакалавър и Магистър по „Управление на здравните грижи“, което предполага наличие на познания по въпросите, свързани с управлението и мотивацията на медицинските сестри (Фиг.3).

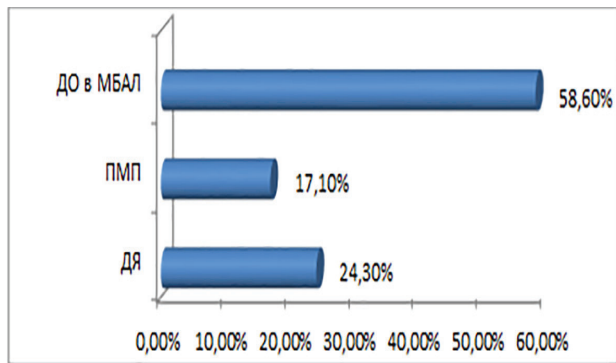

Фигура 3. Разпределение на медицинските сестри по образователна степен

В България, в резултат на многократните реформи в сестринското образование, в момента работят медицински сестри не само с различна образователна степен, но и с различен профил. До 1998г. обучението на медицинските сестри беше профилирано на „общ профил“ и „детски профил“. От 1998г., в резултат на реформа, обучението на медицинските сестри премина в Медицински колеж и випускниците завършваха висше образование – специалист, по специалността „Медицинска сестра“ - общ профил. От 2006г. обучението на медицинските сестри е в съответствие с Европейската единна образователна рамка, осъществява се в университетски структури и професията „Медицинска сестра“ е регулирана професия. Следва да се отбележи, обаче, че от 1998г. до днес, в съответствие с идеята за отпадане на профилирането, в обучението на медицински сестри са застъпени всички дисциплини, осигуряващи професионалната им компетентност да работят, както в областта на грижите за възрастни пациенти, така и в областта на педиатричните грижи. Предвид факта, че все още практикуват медицински сестри, завършили преди и след 1998г., за нас представлява интерес дали профилът оказва влияние върху мотивацията на медицинските сестри да избират и да продължават да работят в сферата на педиатричните грижи. Според данните от проучването, почти две трети от изследваните лица са медицинските сестри „детски профил“ (64,30%), а останалите са „общ профил“ (35,7%), което показва устойчивост в избора от миналото профил. Посочените резултати очертават значението на профилирането на педиатрични медицински сестри. Такова, макар и неформално профилиране, би могло да се осъществи още по време на стажа по избор на студентите, а впоследствие медицинските сестри, започнали работа в педиатрична структура, да бъдат стимулирани и подкрепяни от работодателя за придобиване на специалност по линия на следдипломното обучение и за непрекъснато професионално развитие и усъвършенстване.

Повече от половината от участниците в настоящото изследване работят в Детска клиника/отделение на МБАЛ, а една четвърт – в детска ясла. Най-малък е дялът на медицинските сестри, работещи в областта на първичната медицинска помощ (17,10%). Различните сектори, в които медицинските сестри осъществяват

грижи за деца са подбрани, с оглед на проучване на влиянието им върху мотивацията на здравните професионалисти за избор на работа в областта на педиатричните грижи (Фиг.4).

Фигура 4. Разпределение на медицинските сестри по местоработата

Изборът на работа в областта на педиатричното сестринство за значителна част от респондентите е обмислен и целенасочен (82,90%). Сравнително малко са медицинските сестри, избрали да работят с деца, поради случайно стечение на обстоятелствата (17,10%). Посочените резултати са свидетелство за отговорно и целеустремено решение и предполагат висока мотивираност за осъществяване на грижи за децата (и техните семейства).

Доказа се, че мнението на медицинските сестри по въпроса е повлияно в значителна степен от тяхната възраст (Contingency's $C=0,580$, $p<0,05$). Здравните професионалисти, при които професионалната реализация в областта на педиатричните грижи се дължи на случайно стечение на обстоятелствата са единствено във възрастовите групи 30-39 г и 40 -49 г.

Независимо от малкия относителен дял, помолихме респондентите да уточнят какво е „случайното стечение на обстоятелствата“, поради, което са започнали работа с деца. Повече от половината от респондентите споделят, че само в областта на педиатричните грижи са успели да си намерят работа (58,30%), а една трета посочват факта, че са били приети в специалност „медицинска сестра - детски профил“ (33,30%). Най-малък е дялът на избралите да работят в педиатричната практика „под въздействие на емоция, свързана с грижи за близко дете“ (8,40%). Посочените резултати доказват, че при повечето от изследваните лица случайността се дължи предимно на обективни фактори, които лежат в основата на избора им да работят с деца.

Установи се голяма корелационна връзка между виждането на медицинските сестри по въпроса и техния образователен профил (Contingency's $C=0,714$, $p<0,005$). Обстоятелството, че само в областта на педиатричните грижи са успели да си намерят работа е посочено предимно от медицински сестри общ профил (71,1%), докато фактът, че са били приети в специалност „медицинска сестра - детски профил“ и въздействието на емоция, свързана с грижи за близко дете са посочени само от медицински сестри „детски профил“, като причина да започнат работа в областта на педиатричните грижи.

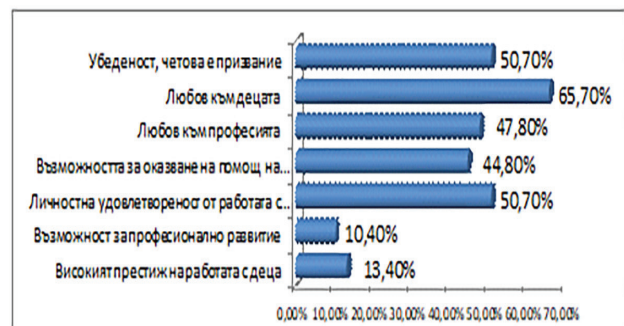
Запитани „Ако сега отново трябваше да избирате, бихте ли избрали да работите в областта на педиатричните грижи?“, незначителна част от респондентите отговарят отрицателно (4,30%). Помолени да посочат причините за това, две трети от негативно отговорилите

акцентират върху „високите нива на стрес, свързани с работата с деца“ (66,70%), а останалите върху мотива, че „трудно се общува с децата и техните родители“ (33,30%). Независимо, че в анкетата бяха посочени като възможни отговори „трудно се осъществяват манипулации и грижи за деца“ и „липсата на престиж“, нито един от респондентите не се е позовал на тях.

Мнозинството от медицинските сестри (95,7%) потвърждават, че отново биха избрали работа в сферата на педиатричните грижи. Това индиректно доказва от една страна, че първоначалният им избор на професионална реализация е бил правилен, а от друга, че харесват работата си и са мотивирани да практикуват професията в сферата, която са избрали – грижите за деца.

Възрастта повлиява в значителна степен виждането на медицинските сестри по въпроса (Contingency's $C=0,580$, $p<0,05$). Тези, които не биха избрали отново да работят с деца са единствено във възрастовите групи 30-39 г и 40-49 г. Местоработата също повлиява мнението на участниците по разглеждания въпрос. Всички респонденти, които при повторен избор категорично не биха започнали професионална кариера в областта на педиатричните грижи са медицински сестри работещи в детски ясли (Contingency's $C=0,374$; $p<0,05$). Установена бе слаба корелационна зависимост между мнението на здравните професионалисти по въпроса и техния профил (Contingency's $C=0,273$, $p<0,05$). Всички медицински сестри „общ профил“, ако имаха възможност отново да избират категорично не биха избрали да работят с деца. За разлика от тях, само една трета от колегите им с „детски профил“ не биха избрали да работят с малки пациенти, а две трети са категорични, че отново биха избрали професионален път в областта на грижите за деца. Получените резултати недвусмислено потвърждават значението на профилираността на медицинските сестри при избора им на работа в областта на педиатричните грижи.

Любовта към децата е основна причина, поради която две трети от медицинските сестри биха избрали отново работа в сферата на педиатричното сестринство. За половината от анкетираните водещи са убедеността, че това е призвание и личностната удовлетвореност, а приблизително половината от респондентите са мотивирани от любовта към професията и възможността за оказване на помощ на децата (и техните родители) (44,80%). Сравнително нисък е дялът на посочилите „високият престиж на работата с деца“ (13,40%) и „възможност за професионално развитие“ (10,40%). Резултатите надвишават 100%, тъй като респондентите са посочили повече от един отговор (Фиг.5).

Фигура 5. Причини, поради които медицинските сестри биха избрали отново кариера в областта на педиатричните грижи

Възрастта повлиява в голяма степен виждането на медицинските сестри по въпроса (Contingency's $C=0,751$, $p<0,001$). Заслужава внимание фактът, че всички, посочили като основен мотив възможността за оказване на помощ на децата (и техните родители) са представители на възрастовата група 40 - 49 г., а всички мотивирани от любов към професията са на възраст 50 - 59 г. Убедеността, че това е призвание е мотивираща за половината от медицинските сестри на възраст от 20 до 29 г., а повечето от колегите им във възрастовия диапазон от 30 до 39 г. са посочили личностната удовлетвореност от работата с деца (36,00%). За разлика от тях повечето от здравните професионалисти над 60г. наблягат на любовта към децата (50,00%). Установи се и голяма статистически значима корелационна връзка между виждането на медицинските сестри по въпроса и стажа им (Contingency's $C=0,773$, $p<0,001$), като резултатите логически съвпадат със зависимостта по възраст. Убедеността, че работата с деца е призвание е мотивираща за медицинските сестри със стаж до 5 г. (71,40%). Личностната удовлетвореност от работата с деца е водещ мотив за повечето от колегите им със стаж от 5 до 9 г. (83,30%) и 10 до 19 г. (77,80%). Сред мотивираните от любовта към децата преобладават здравните професионалисти с трудов стаж от 20 до 29 г. (60,0%) и над 40 г. (37,5%). Върху престижа на работата с деца акцентират повечето от медицинските сестри със стаж от 30 до 39 г. (38,10%).

Водещ фактор, обуславящ мотивацията за работа в областта на педиатричните грижи при две трети от медицинските сестри е „естеството на работата“ (65,70%). Една трета от респондентите наблягат на „благоприятна работна среда“, а една пета на „възможностите за личностни постижения в работата“. В сравнение с тях много по-нисък е дялът на посочилите „добро управление и организация“ (8,60%) и насърчаване чрез „признание и стимули“ (1,40%).

Резултатите надвишават 100%, тъй като респондентите са посочили повече от един отговор (Фиг.6).

Фигура 6. Фактори, повлияващи мотивацията на медицинските сестри да работят в областта на педиатричните грижи

Мнението на медицинските сестри по въпроса е повлияно в значителна степен от образователната им степен ($\text{Gamma } \gamma = -0,516$; $p<0,005$). С нарастване на образователната степен намалява дялът на здравните професионалисти, посочващи като мотивиращ фактор благоприятна работна среда и същевременно нараства дялът на акцентиралите върху естеството на работата, като този фактор е посочен от всички бакалаври и магистри по „Управление на здравните грижи“. Възрастта също е фактор, който в значителна степен повлиява на мотивацията на медицинските сестри да работят в областта на педиатричните грижи (Contingency's $C=0,574$; $p<0,001$). Прави впечатление, че докато медицинските

сестри на възраст до 29г. и от 40 до 49г. акцентират върху благоприятната работна среда (съответно: 71,4% и 57,1%), то за колегите им от останалите възрастови диапазони водещ фактор е естеството на работа (съответно: 30-39г. – 100%; 50-59 г. - 85,7%; 60-69 г. – 65,7%). Стажът също предопределя мнението на медицинските сестри по въпроса (Contingency's $C=0,589$; $p<0,001$). Докато за медицинските сестри със стаж до 5 г. (71,4%) и от 20 до 29г. (70,0%) водещ фактор, който ги мотивира да продължават да работят с деца е благоприятната работна среда, останалите им колеги акцентират върху естеството на работа (съответно: 5-9г. – 100,0%; 10 до 19г. - 80,0%; 30-39г. – 71,4% и над 40г. – 85,7%).

Подобно на нашите резултати Wyatt J, Harrison и M. Certified (2010) и Said R.M. et al. (2013) също доказват, че подкрепящата работна среда е много важна за мотивацията на медицинските сестри. Wyatt J, Harrison и M. Certified (2010) установяват още, че благоприятната работна среда корелира с удовлетвореността от работата. Според резултатите от нашето проучване, както и в изследването на Said R.M. et al. (2013) естеството на работата е водещ мотивиращ фактор за работа в областта на педиатричните грижи.

Посочените резултати доказват значението на различните фактори, обуславящи мотивацията на медицинските сестри да работят в областта на педиатричните грижи. Тези фактори трябва да бъдат във фокуса на здравните мениджъри и ръководителите по здравни грижи при разработването на политики и подходи за мотивиране на медицинските сестри.

Резултатите от собствено проведеното проучване ни дават основание да направим следните изводи:

1. Изборът на работа в областта на педиатричните грижи за значителна част от респондентите е обмислен и целенасочен (82,90%).
2. Мнозинството от медицинските сестри потвърждават, че ако имаха възможност, отново биха избрали работата с деца (95,7%).
3. Любовта към децата е основна причина, поради която две трети от медицинските сестри биха избрали отново работа в сферата на педиатричното сестринство.
4. Водещ фактор, обуславящ мотивацията за работа в областта на педиатричните грижи при две трети от медицинските сестри е „естеството на работата“ (65,70%).

Заклучение

В условията на все по-нарастваща кадрова криза в здравеопазването, изключително важно е запазването на устойчивия характер на установените фактори, мотивиращи медицинските сестри и недопускане пререс на „отблъскващите“ фактори, водещи до отлив от професията. Това трябва да бъде в основата на управленските стратегии за привличане, мотивиране и задържане на медицинските сестри в областта на педиатричните грижи, защото грижите за здравето на децата са инвестиция в бъдещето и просперитетата на страната ни.

Библиография

1. Грънчарова Г. Управление на здравните грижи. Пл., ИЦ на МУ Плевен, 2011, 3-24.
2. Василева М. Отлично подготвени медицински специалисти ще продължат да напускат България, ако не се направят реални стъпки за повишаване на техните възнаграждения. Новини за здравеопазването (28.02.2017)

- <http://nursing-bg.com/old/na1127.html>
3. Велева, Н., Г. Грънчарова, М. Драганова, 2006 Проблеми на пазара на труда на медицински сестри в България. – В: Юбилеен научен форум „Дни на общественото здраве”. Плевен, 5-7.10.2006. Сборник доклади: 329 – 332.
 4. Народно събрание. Решение за приемане на Национална здравна стратегия 2020
 5. 13/11/2015. <http://www.parliament.bg/bg/desision/ID/15676>
 6. Национална програма за подобряване на майчиното и детското здраве 2014-2020 г., приета с Решение № 510 на Министерския съвет от 17.07.2014 г.
 7. Попова С, Керековска А. Социална медицина – учебник за студенти от професионално направление „Здравни грижи“, образователно-квалификационна степен бакалавър. В., ИК Стено, 2013, 78-109.
 8. Тончева С, Димитрова М. Практически подходи за ограничаване на текучеството при медицинските сестри, Варненски медицински форум, 2016; 5(3): 110 – 115.
 9. Al-Absi, M. Motivation and Its Effect on Nursing Job Performance in Gaza strip Governmental Hospitals – Palestine. Book. 2015/08/07 .DO - 10.13140/RG.2.1.1904.6241 <https://www.researchgate.net/publication/280736580/download>
 10. Newton JM et al. The motivations to nurse: An exploration of factors amongst undergraduate students, registered nurses and nurse managers. Format: Abstract J Nurs Manag. 2009 Apr;17(3):392-400.
 11. Said R.M. et al., Work Motivating Factors as Identified by Nurses in Children Hospital at Elmonira and Specialized Pediatric Hospital Cairo University Med. J. Cairo Univ., Vol. 81, No. 2, June: 27-31, 2013 www.medicaljournalofcairouniversity.net
 12. Wyatt J, Harrison M. Certified Pediatric Nurses’ Perceptions of Job Satisfaction
 13. Pediatr Nurs. 2010;36(4):205-208.

 Автор:

Анна Георгиева, Медицински университет – Варна, ФОЗ,

E-mail: – anngebg@gmail.com